

УДК 364.05

Великсар Т.І.

викладач кафедри фінансів

Одеський національний економічний університет

НАПРЯМКИ РЕФОРМУВАННЯ ПІДСИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОЇ ДОПОМОГИ В УКРАЇНІ

Система соціального захисту населення України побудована на принципах утриманства та патерналізму, що породжує проблемні питання її фінансового забезпечення та необхідність реформування.

Вітчизняними вченими по різному розкриваються складові системи соціального захисту населення. Дослідник Ткаченко І.В. у рамках системи соціального захисту виділяє підсистему соціальних виплат та підсистему пенсійних виплат [1, с. 169]. Досить широке коло авторів складовими системи соціального захисту вважають різні організаційно-правові форми: соціальне страхування та соціальну допомогу [2, с. 509]; соціальну допомогу, соціальне страхування та соціальні гарантії [3, с. 189]; соціальне забезпечення, соціальну допомогу, соціальні гарантії, соціальне страхування [4, с. 202]; соціальне забезпечення та соціальне страхування [5, с. 286]. Проте, організаційно-правові форми не включають до свого складу підсистеми забезпечення (організаційне, фінансове, інформаційне, законодавче). Це дає підстави виділити три підсистеми соціального захисту: «соціальне забезпечення», «соціальна допомога», «соціальне страхування» (рис. 1). Критерієм поділу системи на такі складові є вид захисту, який населення як суб'єкт системи соціального захисту населення отримує при дії соціальних ризиків.

Діюча підсистема соціальної допомоги характеризується значними проблемними питаннями у фінансовому забезпеченні, що призводить до необхідності зміни принципів нарахування соціальної допомоги.

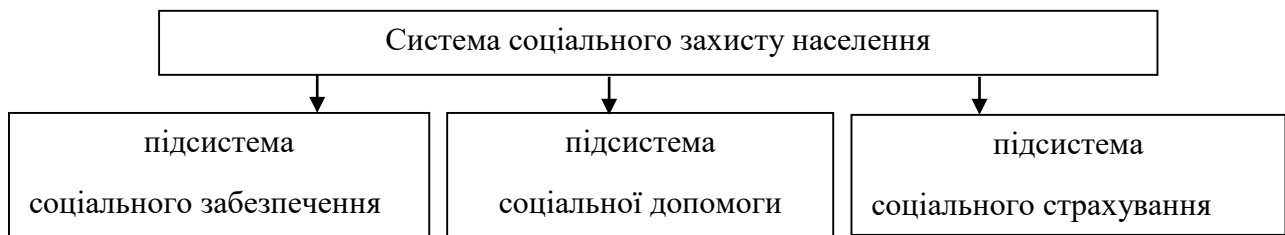

Рис. 1.1. Система соціального захисту населення

Джерело: побудовано автором

Державна соціальна допомога, що надається при виникненні соціальних ризиків, пов'язаних з втратою доходу (допомога малозабезпеченим сім'ям, допомога при народженні дитини, субсидії) та погіршенням здоров'я (соціальна допомога дітям-інвалідам та інвалідам з дитинства, допомога по вагітності та пологах) характеризується низьким рівнем достатності, що обумовлено низьким рівнем прожиткового мінімуму, що виступає головним інструментом при визначенні розміру соціальної допомоги. Розмір законодавчо затвердженого прожиткового мінімуму протягом двох останніх років майже в два рази менше фактичного, розрахованого Міністерством соціальної політики України (табл.1).

Таблиця 1

Прожитковий мінімум в Україні протягом 2010–2016

Прожитковий мінімум	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Законодавчо встановлений, грн.	875	953	1095	1176	1176	1330	1544
Фактичний, розрахований Міністерством соціальної політики, грн.	881	1099	1111	1281	1529	2493	2862

Джерело: складено автором [6]

Провідними заходами реформування фінансового забезпечення субсидії як соціальної допомоги, пов'язаної з втратою доходу виступають:

- 1) подолання передумов виникнення соціальних ризиків, пов'язаних із втратою доходу, що виступають причиною низької платоспроможності населення;
- 2) зміна принципів нарахування субсидій.

Щодо першого заходу, то на сьогоднішній день досить актуальним питанням залишається скорочення рівня безробіття серед економічно-активного населення. Стимулювання зайнятості економічно-активного населення, що є одержувачами субсидії створить умови для скорочення кількості домогосподарств, що потребуватимуть субсидії на сплату житлово-комунальних послуг.

Наступним заходом, що вирішить проблему фінансового забезпечення є перехід від надання субсидій постачальникам житлово-комунальних послуг, характерних для країн з плановою економікою, до субсидій (допомоги) споживачам, що характерні для країн з ринковою економікою. Надаючи допомогу споживачам, а не постачальникам держава створює умови для посилення конкуренції серед надавачів послуг[7, с.11].

Зарубіжний досвід країн Центральної та Східної Європи свідчить, що монетизація субсидій для населення створить умови для підвищення рівня енергоефективності та стимулюватиме населення до економії.

Розмір субсидій повинен встановлюватися диференційовано в залежності від типів домогосподарств: 1) домогосподарства, що складаються з самотньої людини, яка неконкурентноспроможна на ринку праці (інваліди, пенсіонери); 2) домогосподарства, що складаються з одиноких батьків та дитини до 18 років та ті, що мають у своєму складі дитину-інваліда; 3) домогосподарства, що мають дітей; 4) домогосподарства, що складаються з осіб непрацездатного віку; 5) домогосподарства, що не мають дітей.

Отже, підвищення прожиткового мінімуму до рівня, що дасть можливість населенню придбати всі необхідні засоби для існування, а також вирішення проблем фінансового забезпечення субсидій на засадах ринкової економіки, шляхом монетизації створить умови для підвищення рівня державної соціальної допомоги населенню в Україні.

Список літератури

1. Ткаченко І.В. Терміносистема соціального захисту / І.В. Ткаченко // Вісник НТУ «ХП». – 2013. – № 53(1026). – С. 167–172.

2. Надточій Б.О. Роль соціального страхування в умовах соціальної держави та ринкової економіки / Б.О. Надточій // Социально-экономические аспекты промышленной политики. Социальная политика и человеческое развитие : Сб. науч. тр. – Т. 2. / НАН Украины. Ин-т економіки пром-сти.; Редкол. Амоша А.И. и др. – Донецьк, 2003. – 524 с.
3. Деріга В.В. Соціальна і гуманітарна політика : навчальний посібник / В.В. Деріга. - Миколаїв, 2012. -152 с.
4. Головніна О.Г. Основи соціальної економіки [текст] : підручник / О.Г. Головніна. – 2-е вид., перероб. та доп. –К. : Центр учбової літератури, 2013. – 648 с.
5. Галушка З.І. Соціалізація трансформаційної економіки : особливості, проблеми, пріоритети : Монографія / Зоя Іванівна Галушка. – Чернігів.нац. ун-т, 2009. – 408 с.
6. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
7. Політика житлових субсидій у країнах Центральної Європи [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.case-ukraine.com.ua/archive/u/publications/1ea083ea7c0a464799e403b2a319dcf8.pdf>